

Dr hab. Roman Matykowski

Profesor-senior według statusu UAM

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

**Recenzja osiągnięcia naukowego oraz pozostałego dorobku naukowego,
dydaktycznego i organizacyjnego dr. Valentina Mihaylova
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

Podstawą formalną dla przedstawionej recenzji jest uchwała nr 10/2024 Rady Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 28 czerwca 2024 roku. Do przygotowania recenzji posłużyła przekazana przez Przewodniczącą Rady prof. UŚ dr hab. Roberta Krzysztofika dokumentacja w opracowaniu Habilitanta, składająca się z Autoreferatu, przedstawionej jako osiągnięcie naukowe – monografii, odbitek w wersji elektronicznej 16 publikacji charakteryzujących aktywność naukową oraz wykazu osiągnięć badawczych i dyplomu doktorskiego (wraz z tłumaczeniem z języka bułgarskiego).

Recenzję sporządzono w oparciu o przepisy prawa obowiązujące na dzień wszczęcia postępowania habilitacyjnego, tj. zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zmianami) oraz Uchwałę nr 489 Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 23 stycznia 2024 roku w przedmiocie szczegółowego trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz sposobu wyznaczania członków komisji habilitacyjnej.

Dr Valentin Todorov Mihaylov w latach 1998-2002 odbył studia licencjackie z geografii na Uniwersytecie Sofijskim, a w kolejnych latach 2002-2004 kontynuował na tejże uczelni studia magisterskie (w Katedrze Geografii Społeczno-Ekonomicznej). W latach 2004-2008 realizował studia doktoranckie zakończone publiczną obroną pracy doktorskiej pt. „*Rozwój i zarządzanie zasobami ludzkimi w północno-zachodniej Bułgarii*” w Katedrze Geografii Społeczno-Ekonomicznej Uniwersytetu Sofijskiego w dniu 11 listopada 2008 roku. W dniu 6 lutego 2009 roku Wyższa Komisja Atestacyjna przy Radzie Ministrów Republiki Bułgarii wydała dokument potwierdzający uzyskanie przez Valentina Mihaylova stopnia doktora o specjalności naukowej geografia ludności i osadnictwa. Od 9 października 2017 roku dr Valentin Mihaylov jest zatrudniony jako adiunkt w Instytucie geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego.

1. Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe dr Valentin Mihaylov przedstawił autorską monografię zatytułowaną „*Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context. Imagining the Space of a Nation*”, a wydaną w 2024 roku przez renomowane wydawnictwo Routledge Taylor & Francis Group w serii „Routledge Geopolitics Series”.

Temat podjęty przez Habilitanta wynikał z Jego wieloletnich zainteresowań w tej dziedzinie i to niejako potwierdził w sporządzonym przez siebie wykazie aktywności naukowej. Już w okresie przeddoktorskim dr Valentin Mihaylov zaczął swoją uwagę kierować - obok problematyki o specjalności geografia osadnictwa i ludności - na dziedzinę studiów geopolitycznych, o czym świadczą Jego publikacje z lat 2005-2009 (książka napisana wraz V. Krastevem oraz artykuły w języku bułgarskim w czasopismach *Woenen Żurnal*, *Ponedelnik* i *Geopolitika & Geostrategia*). Należy jednak zwrócić uwagę, że w polskiej tradycji systematyzacji nauk przynależność studiów geopolitycznych do geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej bywa określana niejednoznacznie i jest wątpliwa, a ich rola i związki z innymi dyscyplinami naukowymi oceniane różnorako (zob. Z. Chojnicki, B. Czyż, A. Wolff-Powęska, L. Moczulski, R. Kuźniar). Jednakże, współcześnie oczekuje się od przedstawicieli wielu nauk otwarcia interdyscyplinarnego w postaci odpowiednich ujęć problematyki, jak transdyscyplinarnego i tworzenia nowych pól badawczych. Zapewne i w tym kierunku swojej aktywności naukowej poszedł dr Valentin Mihaylov. Należy również

podkreślić, iż w świecie nauki anglosaskiej i francuskojęzycznej geopolityka od końca XX wieku rozwijała się przy dużym udziale geografów politycznych (np. czasopismo *Geopolitics*, *Dictionnaire de géopolitique* pod red. Yvesa Lacoste'a, *A Companion to Political Geography* pod red. Johna Agnew, Kathalyne Mitchell i Gerarda Toala – umiejętnie włączające geopolitykę w sferę geografii politycznej). Po przemianach przełomu lat 80. i 90 XX wieku odrodziło się zainteresowanie, czasem wręcz fascynacja studiami geopolitycznymi w krajach postkomunistycznych Europy. I tak było w krajach bałkańskich.

Dr Valentin Mihaylov wykazał się znaczną roztropnością naukową stwierdzając na początku rozdziału 2 (na s. 18 osiągnięcia naukowego): „Chociaż granice między geografiami polityczną a geopolityką są płynne, nieokreślone i zbyt splątane, aby można je jednoznacznie określić, istnieje zasadnicza różnica w pojmowaniu zakresu badań obu dziedzin wiedzy. Zarówno różnice, jak i podobieństwa konceptualne omówiono w następnych rozdziałach”. Interesujące wydaje się mi prześledzenie zmagania Habilitanta w określaniu związków podjętej problematyki badawczej z geografiami społeczno-ekonomiczną, jak i Jego udział w poszerzaniu badań o charakterze interdyscyplinarnym czy też wychodzeniu poza obszar badawczy dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Książka pt. „*Geopolityka bułgarska w kontekście bałkańskim. Wyobrażenie przestrzeni narodu*” składa się z siedmiu rozdziałów, w tym *Wstępu* (oznaczonego jako rozdz. 1) oraz *Wniosków* (rozdz. 7). Na zakończenie każdego rozdziału umieszczony jest odrębny spis literatury. We Wstępie z podtytułem „*Wyobrażenia geopolityczne wykraczające poza projekcje większych państw*” Habilitant wskazuje na pewne dylematy związane z konstruowaniem założeń badawczych i organizacją postępowania badawczego (np. poprzez wykorzystanie wyobrażeń geograficznych w sferze analiz polityczno-geograficznych, różnice wielkościowe państw i specyfikę małych narodów w Europie). Autor swoją monografię zalicza do studiów nurtu postpozytywistycznego nad przestrzenią, choć odwołuje się również do tradycyjnej metodologii geografii politycznej i geopolityki (s. 5). W dalszej części rozważań osadza podjętą problematykę badań w tzw. geopolityce krytycznej, która stanowi według Niego przestrzennie ukierunkowaną formę badań. Jednakże ten nurt badań w ocenie Habilitanta posiada silne związki z innymi naukami społecznymi, historią etniczną i polityczną oraz studiami nad nacjonalizmem. Na zakończenie tego rozdziału Habilitant przedstawił procedurę badawczą składającą się z czterech faz, przy czym w fazie I pojawia się m.in. zdefiniowanie problemu badawczego i sformułowanie celów badawczych. Podstawowym celem badawczym monografii jest identyfikacja współczesnych przedstawień klasycznych, XIX-wiecznych wyobrażeń

bułgarskiej przestrzeni narodowej oraz ich implikacje dla bieżącej geopolityki. Poza tym Autor wymienia dwa inne cele pracy: teoretyczny i empiryczno-analityczny. Pierwszy z nich dotyczy konceptualizacji wyobrażeń wspólnot narodowych (szczególnie małych) z metodologicznych pozycji krytycznych badań nad geografiami polityczną i geopolityką, a drugi – periodyzacji etnocentrycznych wyobrażeń przestrzeni narodowej w kontekście zmieniających się układów regionalnych.

W rozdziale 2 „*Przeźren, terytorialność człowieka i nacjonalizm w klasycznej geografii politycznej i geopolityce: przestrzeń fizyczna*” Habilitant omawia relacje pomiędzy geografiami polityczną i geopolityką na tle rozwoju badań w obu dziedzinach, jak i zorientowania badań na przestrzeń i relacje etnonarodowe. Stąd też uwaga Habilitanta (s. 24): „Dlatego przestrzeń jest traktowana przez geografów jako niezbędny element narodowej narracji o przeszłości i we wspólnotowych planach na przyszłość, które wykraczają daleko za sferę materialną i polityczną”. W dalszej części tego rozdziału Autor wyjaśnia pojęcie terytorium i terytorialności (często też używane na gruncie geografii) oraz zwraca uwagę na niezgodności pomiędzy strukturami przestrzennymi, etnicznymi i politycznymi, które stają się „głównym źródłem pojawienia się sprzecznych kodyfikacji etnocentrycznych przestrzeni” (s. 28). Habilitant zatem wskazuje na kontekst przestrzenny jako właściwy i wspólny dla badań polityczno-geograficznych i geopolitycznych. Na zakończenie rozdziału Autor podejmuje kwestię pojęcia terytorium etnicznego i terytorium historycznego oraz określa rozbieżności między nimi, które podobnie jak kartografia narodowa (nacjonalistyczna) służą do nadużyć w narracji politycznej.

Rozdział „*Krytyczna geografia polityczna i geopolityka: Alternatywy dla narodowych (nacjonalistycznych) wyobrażeń przestrzeni*” jest wyrazem staranności i precyzji Habilitanta w konstruowaniu modelu strukturalnego narodowych wyobrażeń przestrzeni geograficzno-politycznej. Przygotowując się do tworzenia tego modelu zwraca uwagę m.in. na tradycje badań nad państwem w geografii politycznej (a wśród nich na tradycję określaną przez Niego jako wytwarzanie wiedzy w geopolityce krytycznej), dokonuje przeglądu koncepcji związanych z wyobrazeniami przestrzeni powstałymi na gruncie geografii (ujęciami w kontekście przestrzennym) i koncepcji o silnej konotacji geopolitycznej. Autor zwrócił też uwagę na mechanizmy wytwarzania narodowych wyobrażeń przestrzeni, aktorów ją wytwarzających w formie tzw. geopolityki wysokiej i niskiej (popularnej).

Czwarty rozdział monografii „*Powstanie i ewolucja historyczna wyobrazonej przestrzeni narodowej: Bułgaria traktatu San Stefano i jej bałkańscy rywale*” przedstawia genezę i rozwój bułgarskich wyobrażeń przestrzeni w XIX wieku i zarysowuje podobne wizje geopolityczne

narodów sąsiednich, tj. Serbów, Greków i Rumunów. Habilitant na początku rozdziału omawia pewne założenia metodologiczne i teoretyczne tej rekonstrukcji wyobrażeń o zasięgu ziem bułgarskich, a w dalszej części prezentuje m. in. obraz ziem bułgarskich na podstawie mapy A.H. Ruseta i opisu prasowego W. Stojanowa. Istotną częścią tego rozdziału jest omówienie niektórych wydarzeń politycznych drugiej połowy XIX wieku i XX wieku, aż po koniec systemu komunistycznego w Bułgarii. Wydarzenia te sprzyjały powstaniu, kształtowaniu się lub modyfikowaniu bułgarskich wyobrażeń o przestrzeni. Dla Habilitanta (jak i wielu bułgarskich badaczy, których cytuje) kluczowym wydarzeniem był traktat San Stefano w 1878 roku, faktycznie stanowiący „obietankę-cacankę” polityczną. Znacznie mniej chętnie badacze bułgarscy konfrontują to wydarzenie z kolejnym traktatem pokojowym na Kongresie Berlińskim, za sprawą którego powstał np. krótkotrwały twór polityczno-terytorialny Rumelia Wschodnia (niestety niewidoczny na ilustracjach monografii). Należy zaznaczyć, że Habilitant te dwa wydarzenia historyczne konfrontuje i na podstawie literatury i próbuje częściowo określić wpływ Kongresu Berlińskiego na bułgarskie wyobrażenia przestrzeni. Na zakończenie tego rozdziału Autor opisuje niektóre kwestie związane z zamrożeniem aspiracji terytorialnych na Bałkanach i niespójną geopolityką wewnątrzpaństwową w latach 1944-1989 poświęcając szczególną uwagę położeniu i sytuacji ludności tureckiej (pojmowanej szerzej jako ludność muzułmańska) i ludności macedońskiej. Część ludności tureckiej opuściła Bułgarię w okresie II wojny światowej, a część została przesiedlona przez władze komunistyczne w różne części Bułgarii. Nieco inaczej Habilitant określił proces macedonizacji ludności regionu Pirinu w nawiązaniu do postanowień Międzynarodówki Komunistycznej o wyróżnieniu tej nacji. Valentin Mihaylov określił ten proces jako inżynierię społeczną (s. 121) i wskazał na zanik tej narodowości w latach 60. XX wieku (przykład Błogojewgradu). W tym miejscu można zwrócić uwagę, że Habilitant scharakteryzował powojenne wizje komunistów w odniesieniu niektórych narodów bałkańskich, ale pominął koncepcję wielkiego państwa ponadnarodowego, którego częścią miała być Bułgaria (np. Federacji Południowych Słowian czy Związku Sowieckiego).

W na początku rozdziału „*Skupienie się na współczesnej geopolityce: przestrzenne warstwy wyobrażonej przestrzeni narodowej*” Habilitant przedstawił uogólniony model przestrzennych warstw wyobrażonej przestrzeni Bułgarów. Pierwszą warstwę stanowi realnie kontrolowane przez władze bułgarskie terytorium kraju, którego granice zostały ustalone w traktacie paryskim z 1947 roku. Z kolei druga warstwa ma charakter bardziej złożony i wieloaspektowy. Można ją rozpatrywać w świetle polityczno-geograficznych stosunków wewnątrzpaństwowych, jak i relacji politycznych z sąsiadami (otoczeniem). Stąd Habilitant zwrócił uwagę m.in. na

gloryfikację centralnego położenia Sofii i Bułgarii na Bałkanach (według N. Szejtanowa i L. Bożkowa) przypominające podobne wywody geografów polskich okresu międzywojennego (np. o położeniu naszego kraju w środku Europy według T. Radlińskiego i S. Radlińskiego). W rozdziale tym zostało też scharakteryzowane położenie mniejszości i stosunki etnonarodowe poza granicami rodzimych państw (np. skryta tożsamość bułgarska w Macedonii Północnej), jak i odtworzono obraz przestrzeni językowej narodu bułgarskiego (ryc. 5.7). Co prawda Habilitant odwołuje się do opinii V.S. Friedmana, że „strona bułgarska nie akceptuje języka macedońskiego” (s. 164), ale zgodnie z dyrektywą władz bułgarskich na zaprezentowanej rycinie Autor zalicza go do dialektów (gwar) funkcjonujących poza Republiką Bułgarii. Jednakże Habilitant nie konfrontuje stanowiska bułgarskich środowisk naukowych z innymi poglądami geografów i etnologów o odrębności języka macedońskiego wśród naukowców (np. *Ethnologue, An Introduction to Human Geography* Jamesa Rubinsteina, *Fragments d'Europe* pod red. Michela Fouchera). Z perspektywy polityczno-geograficznej wewnątrzpaństwowej Autor opisuje zagrożenia związane z działaniem mniejszości etnonarodowych w Bułgarii (np. Zjednoczonej Organizacji Macedońskiej), ale i reakcje na takie zachowania w formie specyficznego tworu separatystycznego – Republiki Razgradu.

Trzecią warstwę stanowią według Habilitanta są stare i mityczne przestrzenie reliktowe odległych przodków i przestrzenie parahistoryczne funkcjonujące raczej w kulturze popularnej. Autor zadał sobie trud poszukiwania publikacji interpretujących obszary pierwotnego pochodzenia, jak i zasiedlania Europy przez Proto-Bułgarów, które przypominają podobne rozważania polskiego parahistoryka J. Bieszka o starożytnym Królestwie Lechii. Tym współczesnym fantazmatom o pochodzeniu i znaczeniu turboBułgarów Valentin Mihaylov poświęca aż 19 stron.

W oparciu o analizę empiryczną i interpretację licznych materiałów źródłowych o ewolucji bułgarskich wyobrażeń przestrzennych w rozdziale „*Długookresowe modelowanie historycznego rozwoju przestrzeni narodu*” Habilitant przedstawił swój sześciofazowy model kognitywnego przyswajania przestrzeni narodowej.

Szczególne znaczenie w monografii ma ostatni rozdział „*Wnioski*”, w którym Habilitant odpowiedział na cztery pytania badawcze i co nie mniej ważne określił wkład swoich badań w wymiarze teoretyczno-metodologicznym, jak i praktycznym. Przystępując do podsumowania wyników pracy Habilitant m.in. stwierdził (s. 238): ”Uznanie wyobrażeń geopolitycznych jest równie godne studiów w geografii politycznej, przyczynia się do wzbogacenia krytycznych narzędzi dostępnych w wyjaśniania przeszłych i obecnych konfliktów [obejmujących]

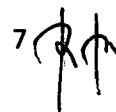
przestrzeń geograficzną, odsłaniając głębokie historyczne i etnokulturowe przyczyny [odpowiedzialne] za ich występowanie, co utrudnia ich skuteczne rozwiązywanie”. Wypada zaznaczyć, że z satysfakcją przyjąłem to nieczęste w niniejszej pracy wyznaczenie Habilitanta o zakorzenieniu badań na gruncie geografii.

Pierwsze pytanie badawcze dotyczyło warstwy teoretycznej, a w szczególności sposobów myślenia polityczno-geograficznego związanego z podziałem na geopolitykę wysoką i niską. W ocenie habilitanta podział ten ma charakter konwencjonalny, a obie formy przenikają się i zazębiają w opracowaniach naukowych, jak i popularnych (medialnych). Drugie pytanie badawcze odnosiło się do zjawiska nieliniowej trwałości prezentacji przestrzeni narodowej w ostatnim dwustoleciu, której idealnym wzorcem była przestrzeń określona przez dość iluzoryczny traktat San Stefano. Stanowił on jednak podstawę do działań państwowych w okresie wojen bałkańskich, jak i zmian terytorialnych w trakcie II wojny światowej. Z kolei po upadku komunizmu w Bułgarii rozwinęły się również poszukiwania wyimaginowanych krain przodków. Trzecie pytanie poruszało kwestię struktury wewnętrznej bułgarskiej przestrzeni wyobrażonej, których niepodważalnymi częściami są Mezja, Tracja i Macedonia, a Mezja stanowi rdzeń bułgarskiego terytorium etnicznego i historycznego. Czwarte pytanie badawcze odnosi się do znaczenia politycznego obrazu własnej przestrzeni etnicznej i historycznej na relacje z państwami sąsiednimi Bałkanów. Te wyobrażenia m.in. kształtują politykę ochrony praw mniejszości bułgarskiej, wpływają na charakter sporów etnopolitycznych na pograniczach oraz blokują integrację międzynarodową Macedonii Północnej.

Sygnalizowane przeze mnie wątpliwości interpretacyjne nie stanowią formy zarzutów wobec Habilitanta, a jedynie są formą wskazania innych możliwych alternatywnych interpretacji, jak i poszerzenia perspektywy widzenia niektórych podjętych w monografii zagadnień. Wydaje się jednak, że w niektórych kwestiach dr Valentin Mihaylov wykazywał się pewnym bułgarocentryzmem, chociaż takie stanowisko czasem może być zwodnicze. Na rycinach 6.2 i 6.3 w przekonaniu Habilitanta jest przedstawiona wyobrażona przestrzeń narodowa Bułgarii, ale dla mnie jest też zakamuflowany obraz „Wielkiej Macedonii”! Należy też zaznaczyć, że przyjęta przez Habilitanta orientacja krytyczna w zakresie geografii politycznej i geopolityki skłania badacza do aktywnego zaangażowania się w problematykę badań.

W pełni zgadzam się z Habilitantem w ocenie Jego wkładu badawczego w rozwój geografii politycznej i pokrewnych badań interdyscyplinarnych przedstawionego na zakończenie Wniosków. Wyrażał się on w mojej ocenie m.in. poprzez skonstruowanie modelu

7

konceptualnego badań nad wyobrażonymi przestrzeniami narodowymi, operacjonalizację wzorców badawczych i koncepcji teoretycznych oraz poszerzenie refleksji w tym zakresie.

Praca jest obszernym i bardzo interesującym studium naukowym z zakresu geografii politycznej, poddyscypliny geografii człowieka (społeczno-ekonomicznej), posiadającej w jej ramach dość autonomiczną pozycję, a poprzez związki interdyscyplinarne wkraczająca – jak tego pragnie w Autoreferacie Habilitant w dziedzinę geopolityki, a precyzyjniej w sferę geopolityki krytycznej. Podjęta przez Autora problematyka wiąże się wyraźnie z jego osobistą fascynacją tą dziedziną badań. Przygotowana praca jest wyrazem dużych przemyśleń Autora, w wyniku których zaproponował on pewien określony model konceptualny badań, wykorzystujący zarówno dorobek geografii społeczno-ekonomicznej, ale i sięgający do dorobku innych dyscyplin i przez te działania poszerzający ujęcia interdyscyplinarne. Cytowana bardzo obszerna literatura potwierdza doskonałą Jego orientację w dziedzinie geografii człowieka i nauk pokrewnych (społecznych, humanistycznych), w tym w światowych trendach badań z tej dziedziny studiów. Sposób postępowania badawczego, jak i osiągnięte w wyniku tego postępowania wyniki wnoszą również istotny wkład w rozwój tego pola badawczego współczesnej geografii społeczno-ekonomicznej.

2. Ocena aktywności naukowej

Dorobek naukowy dr. Valentina Mihaylova jest znaczący, zarówno pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Obejmuje on 69 publikacji (2 w druku), w tym obok osiągnięcia naukowego jeszcze trzy inne formy książkowe wydane w latach 2009-2017 w rodzimym dla Habilitanta języku bułgarskim (w tym jedna współautorska). Dr Valentin Mihaylov jest autorem lub współautorem (scharakteryzował dość szczegółowo swój współdział w ich tworzeniu w sposób opisowy) 15 rozdziałów w monografiach i 41 artykułów w czasopiśmie (w tym 7 do 2008 roku – przed uzyskaniem stopnia doktora); 13 rozdziałów i 14 artykułów spośród nich zostało opublikowanych w języku angielskim. Należy zaznaczyć, że pierwszy artykuł Habilitanta w języku polskim został opublikowany w 2009 roku. Poza tym dorobek naukowy dr. Valentina Mihaylova obejmuje 3 redakcje monografii książkowych (w tym 1 współredakcję) wydanych w języku angielskim oraz drobne formy, jak 5 publikacji w tomach pokonferencyjnych, 2 recenzje, 1 polemikę i 1 sprawozdanie z konferencji naukowej.

Obszar badawczy Habilitanta jest zróżnicowany problemowo, choć szczególnie Jego zainteresowania kierują się w sferę geografii politycznej i nurtu inter- lub trans-

dyscyplinarnych studiów geopolitycznych. Habilitant wnosi do tego pola badawczego istotny wkład w rozwój metodologii badań polityczno-geograficznych posiłkuje się nie tylko dorobkiem innych dyscyplin nauk społecznych i humanistycznych, ale i poddyscyplin geograficznych, jak geografia społeczna (świadomość terytorialna), geografia kultury i geografia ludności (geograficzne badania etnolingwistyczne). Częstym obiektem Jego analiz empirycznych w tym zakresie stają się Bałkany, ale również zwrócił uwagę na inne obszary Europy (np. Ukrainę).

Za ważny i owocny obszar badań Habilitanta należy też uznać problematykę obejmującą geografie osadnictwa, często sprowadzającą się do studiów nad funkcjonowaniem miast w Europie postkomunistycznej. Należy też zwrócić uwagę, że Habilitant redagował lub współredagował dwie pozycje książkowe poświęcone tematyce miejskiej, a dotyczącej m.in. konfliktom i podziałom w wybranych miastach Europy Południowo-Wschodniej, Wschodniej i Środkowej. Większość opracowań z tego zakresu została opublikowana w języku angielskim (12 artykułów lub rozdziałów na 13).

Inny obszar badawczy Habilitanta można określić za francuskim geografem Yves'em Raibaud jako mieszczący się w polu geografii społeczno-kulturowej. Do tej podgrupy opracowań naukowych można zaliczyć artykuły dotyczące tożsamości terytorialnej, cywilizacyjnej tożsamości Bułgarów, krajobrazowi kulturowemu miasta, społecznościom terytorialnym i sprawiedliwości regionalnej.

Habilitant sporadycznie wkraczał również w inne pola zainteresowań badawczych: metodologię badań z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej i geografie globalizacji. Do pierwszej grupy opracowań można zaliczyć artykuły poświęcone stosowanej geografii człowieka w świetle poglądów tradycjonalistycznych, o nowych paradygmatach rozwoju społeczno-gospodarczego i możliwościach statystyki oraz rozważania polemiczne na temat geografii klasycznej w czasach postprawdy. Z kolei problematyce globalizacji dr Valentin Mihaylov poświęcił dwa artykuły, w tym jeden współautorski o wojnach handlowych.

Dr Valentin Mihaylov prezentując swój dorobek naukowy poza osiągnięciem naukowym przekazał do oceny aż 16 opracowań naukowych opublikowanych w latach 2010-2023. Szczegółowa charakterystyka merytoryczna tych opracowań wydaje się zbędna. Pragnę jednak zwrócić uwagę, że nadesłany zbiór przejawów aktywności naukowej stanowi cenną informację o rozwoju i karierze naukowej Habilitanta. Spośród siedmiu publikacji z wcześniejszego podokresu lat 2010-2017 na uwagę zasługują 2 artykuły opublikowane w polskim czasopiśmie

„Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa”, a poświęcone cywilizacyjnej tożsamości Bułgarów oraz etnopolitycznej i terytorialno-politycznej organizacji Jugosławii. Z tego początkowego okresu pochodzi też recenzja ukraińskiej książki M.S. Dnistrianskiego poświęcona geografii politycznej i geopolityce Ukrainy, a opublikowana w bułgarskim czasopiśmie „*Problemi na geografiyata*”. W 2012 roku dr Valentin Mihaylov opublikował kolejny artykuł w „*Problemi na geografiyata*” dotyczący zmian liczby ludności w dużych miastach krajów postsocjalistycznej Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej. Z kolei w następnym roku pojawił się artykuł Habilitanta w rosyjskim czasopiśmie „*Kulturnaya i gumanitarnaya geografiya*” charakteryzujący region Bałkanów jako przestrzeń problematycznej tożsamości ponadnarodowej. W 2015 roku habilitant opublikował rozdział (w książce pod red. S. Sitka) o rozwijaniu koncepcji neosmanizmu przez władze Turcji i wykorzystywaniu ludności tureckiej i muzułmańskiej na Bałkanach jako instrumentu wpływów przez ten kraj. Ostatnią z publikacji podokresu 2010-2017 jest wydana w języku bułgarskim książka poświęcona geografii kultury Polski. Wszystkie wymienione opracowania mają charakter jednoautorski.

Drugi podokres lat 2018-2023 obejmuje dziewięć publikacji w większości wydanych w języku angielskim (8) i będących efektem pracy zespołowej (5 artykułów i 1 rozdział są współautorskie). Z trzech opracowań indywidualnych Habilitanta jedno dotyczy reorientacji geopolitycznej i geoeconomicznej Bułgarii w okresie po zmianach społeczno-politycznych w tym kraju, tj obejmujących lata 1989-2019, drugie – stosowanej geografii człowieka w świetle krytycznego podejścia do poglądów tradycjonalistycznych, a trzecie – jako rozdział w książce pod red. dr. Mihaylova – podziałów etnoterytorialnych i polityce miejskiej w postjugosłowiańskim Mostarze. Sześć pozostałych artykułów powstało przy współudziale pracowników z macierzystego Instytutu, opublikowanych m.in. w „*Bulletin of Geography. Socio-economic Series*” (2), „*Sustainability*” (1) i „*Miscellanea Geographica*” (1). Trzy z nich dotyczyły problematyki miejskiej na gruncie geografii społeczno-ekonomicznej i były poświęcone alternatywnym scenariuszom rozwoju Bytomia, zrównoważonemu rozwojowi Katowic oraz ewolucji tożsamości terytorialnej miast konurbacji katowickiej. Z pozostałych dwa dotyczyły tożsamości terytorialnej z odniesieniem się do wielocephowości tożsamości terytorialnej mieszkańców województwa śląskiego lub tożsamości subnarodowej – w Ukrainie, a jeden – wojnom handlowym w zmieniającym się porządku międzynarodowym.

Analizując aktywność naukową Habilitanta na podstawie 16 opracowań naukowych można stwierdzić, że:

a/ w okresie Jego funkcjonowania w bułgarskim środowisku naukowym i zarazem okresie wczesnodoktorskim skupiał się przede wszystkim na publikacjach indywidualnych, sięgając do różnych form aktywności naukowej – od recenzji po książkę o Polsce (wieńczącą tamten okres działalności); należy też zaznaczyć, że habilitant już w tamtym okresie umacniał swoje związki z Polską poprzez publikacje (np. w „Sprawach Narodowościowych”);

b/ w okresie podjęcia pracy naukowej w środowisku polskim (a zarazem śląskim) wykazał się chęcią pracy kolektywnej (często podejmując współpracę z pracownikami macierzystego Instytutu), otwartością na różne problemy badawcze (przy zachowaniu znaczącej pozycji tematyki związanej ze specjalnością doktorską – geografią osadnictwa i ludności, jak i rozwijającymi się zainteresowaniami szeroko rozumianą geografią polityczną).

Warto też odnotować, że siedem artykułów i jedna recenzja Habilitanta jest indeksowanych na Web of Science Core Collection, a 18 publikacji znajduje się w bazie Scopus. Dr Valentin Mihaylov określił też liczbę cytowań Jego publikacji: 25 – na Web of Science, 41 – na Scopus i 74 – na Google Scholar, jak i wielkość indeksu Hirscha – 3 na Web of Science, 4 na Scopus i 6 na Google Scholar. Habilitant zaznaczył też, że ze względu na różnice w transliteracji Jego imienia i nazwiska mogą pojawić się rozbieżności w liczbie cytowań. Należy też zwrócić uwagę, iż w latach 2018-2024 zostało opublikowanych 7 rozdziałów autorskich i współautorskich Habilitanta oraz 13 artykułów tego samego rodzaju, a aż 17 z nich (85%) wydano w języku angielskim, co zapewne ułatwia międzynarodową rozpoznawalność Autora. Jego pozycję międzynarodową umacnia też autorstwo 1 książki (osiągnięcie naukowe) i współredagowanie innej książki wydanej w języku angielskim przez wydawnictwo Routledge, Taylor & Francis Group oraz redakcja pracy zbiorowej pod red. Habilitanta w wydawnictwie Springer.

Dr Valentin Mihaylov brał udział w 25 konferencjach i seminariach naukowych, przy czym w latach 2004-2017 (studiowania i pracy w jednostkach naukowych Republiki Bułgarii) uczestniczył w 7 wydarzeniach krajowych i 13 zagranicznych (10 – w Polsce i 3 – w Serbii). Po podjęciu pracy w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego wystąpił z referatami w 5 konferencjach krajowych, czyli w Polsce. W latach 2007-2014 (czyli w okresie bułgarskim) Habilitant wyjechał na trzy staże i pobyty naukowe zagraniczne (na Uniwersytet w Belgradzie oraz dwukrotnie na Uniwersytet Śląski w Katowicach).

3. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

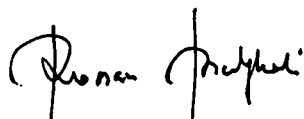
Po podjęcia pracy na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach dr Valentin Mihaylov w 2017 roku prowadzi względnie prowadził szereg zajęć w formie wykładów, ćwiczeń, seminariów i pracowni na studiach licencjackich i magisterskich. Na poziomie studiów licencjackich miał wykłady z geografii politycznej i historii gospodarczej świata, a na studiach magisterskich - kierunki przemian wsi i miast, proces depopulacji w przestrzeni miast, tworzenie i promocja produktów turystycznych, specyfika i zróżnicowanie międzynarodowych rynków turystycznych, globalne problemy społeczno-ekonomiczne oraz samorząd terytorialny. Szereg zajęć prowadzonych przez Habilitanta na studiach licencjackich ma formę ćwiczeń. Do nich należą przedmioty: podstawy geografii, geografia społeczna, geografia ekonomiczna, geografia przemysłu, wprowadzenie na rynek pracy oraz praktyczne aspekty analizy zagrożeń środowiskowych. Na studiach magisterskich niektóre wykłady realizowane przez dr. Valentina Mihaylova są uzupełniane ćwiczeniami również prowadzonymi przez Niego; osobno prowadził jeszcze ćwiczenia z przedmiotów: atrakcje turystyczne świata oraz język obcy specjalistyczny. Poza tym Habilitant prowadził seminaria i pracownie zarówno na studiach licencjackich, jak i magisterskich oraz ćwiczenia terenowe z geografii społeczno-ekonomicznej (studia licencjackie). Czterech studentów na poziomie licencjackim uzyskało pod opieką dr. Valentina Mihaylova tytuł licencjata, a trzech na poziomie magisterskim przygotowuje się do sfinalizowania tego rodzaju studiów. Od 2023 roku dr Valentin Mihaylov wykłada także geografii polityczną i ekonomiczną na Wyższej szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej.

W sferze organizacyjnej dr Valentin Mihaylov jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego.

4. Konkluzja

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę monografii przedstawionej jako osiągnięcie naukowe, jak i bogatego różnorodnego dorobku naukowego i doświadczenia dydaktycznego Habilitanta stwierdzam, że dr Valentin Mihaylov jest dojrzałym i w pełni kompetentnym badaczem w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Wiele Jego opracowań naukowych wraz osiągnięciem naukowym ukazało się w języku angielskim, w prestiżowych wydawnictwach, co wskazuje, że można Jego uznać za autorytet naukowy w swojej dziedzinie badań. W związku z tym stwierdzam, że Pan dr Valentin Mihaylov spełnia warunki stawiane kandydatom do nadania stopnia doktora habilitowanego w myśl art. 219 ust.

1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zmianami) i popieram Jego wniosek o nadanie tego stopnia w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Dr hab. Roman Matykowski

Poznań, dnia 3 października 2024 roku